

STORTINGET

Innst. 311 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:138 S (2023–2024)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt og Tobias Drevland Lund om å føre økonomisk tilsyn med kommersielle barnehagekjeder på konsernnivå

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig sikre at UDIR fører økonomisk tilsyn med private barnehager på konsernnivå.
- Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig sørge for at det sikres og prioriteres ressurser til å føre økonomisk tilsyn med barnehagekonserner som har skilt ut og solgt eiendommer til utenlandske eiere.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun har uttalt seg om forslaget i brev av 17. april 2024. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige innspill i saken. Høringsinnspillene er tilgjengelige på sakens side på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet, Anja Ninasdatter Abusland og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, mener det er viktig at det føres tilsyn med barnehagene, og at en nasjonal tilsynsordning er nødvendig for å sikre at midler gitt for å sikre gode trygge barnehager i sin helhet nyttes til det.

Komiteen merker seg at Utdanningsdirektoratets tilsyn har avdekket at det har vært tilfeller hvor bevilgede midler fra kommunene og foreldrebetaling har gått til andre formål, og at det derfor er viktig med tilsyn. Statsråd Kari Nessa Nordtun viser i sitt svarbrev til Stortinget at direktoratet fører tilsyn med økonomiske forhold i private barnehager. Videre presiseres det at det følger av forarbeidene til bestemmelsene i barnehageloven at tilsynet bygger på risikovurdering og stikkprøvekontroll. Statsråden viser til at regjeringen har sendt ut forslag til endringer i barnehageloven, som skal bidra til at offentlige tilskudd og foreldrebetaling går til barnehagedrift, ved å gi kommunene og det nasjonale tilsynet flere virkemidler.

Komiteen er, som forslagstillerne, opptatt av at tilsyn også må omfatte store barnehagekjeder, og det er politisk enighet om at barnehager ikke skal være investeringsobjekt for kommersielle interesser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre deler forslagsstillernes engasjement for viktigheten av økonomisk tilsyn med private barnehager for å sikre at bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling er i tråd med barnehageloven.

Disse medlemmer peker på at Utdanningsdirektoratet fra 1. januar 2022 overtok ansvaret fra kommunene når det gjelder å føre økonomisk tilsyn med private barnehager. Direktoratet som tilsynsmyndighet besitter forutsetningene for å ta stilling til hvordan tilsynsressursene bør disponeres.

Disse medlemmer viser til at Utdanningsdirektoratet årlig utarbeider en oppsummering av økonomisk tilsyn med private barnehager, som publiseres på direktoratets hjemmeside. Oppsummeringen av økonomiske tilsyn for 2023 publiseres i løpet av våren 2024. Disse medlemmer mener det ikke er behov for at departementet eller regjeringen legger seg opp i hvilke private barnehager det må føres økonomisk tilsyn med.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre understreker betydningen av en mangfoldig barnehagesektor med kommunale, private og ideelle barnehager. Disse medlemmer vil ha lik behandling av barnehagene og sikre foreldrenes mulighet til å kunne velge barnehage for sitt barn. Private og ideelle barnehager har bidratt til større valgfrihet og høy kvalitet, noe som har kommet hele sektoren til gode. Disse medlemmer mener offentlige tilskudd og foreldrebetaling skal gå til kvalitet og innhold i tilbudet til barna, og derfor innførte regjeringen Solberg et nasjonalt barnehagetilsyn.

Disse medlemmer peker på at offentlig-privat samarbeid i Norge har fungert godt og bidrar til å sikre tilgang og kvalitet i sentrale velferdstilbud. Velferdstjenestevalget peker på at det ikke kan finne urimelig overskudd i barnehagesektoren. Flere private barnehager går med underskudd, og det totale overskuddet i sektoren har sunket.

Disse medlemmer understreker viktigheten av et finansierings- og styringssystem som sikrer en forutsigbar og rettferdig likebehandling, med tilstrekkelige rammer for å utvikle kvalitet i barnehagene og sikre økt kompetanse blant de ansatte. Disse medlemmer peker på at regjeringen Støre i flere omganger har strammet inn regelverket og finansieringen for private barnehager. Dette har skapt stor uro i sektoren og kan over tid skade både etablerings- og investeringsvilje i private barnehager. Disse medlemmer mener dette vil gå ut over tilbudet til barna og innovasjonen og mangfoldet i sektoren.

Disse medlemmer viser til at barnehageforliket fra 2003 er regnet som en av tidenes mest vellykkede velferdsreformer i Norge. Samarbeidet mellom stat,

kommune og private barnehager har bidratt til mangfold og valgfrihet og tilnærmet full barnehagedekning. Dette hadde vært umulig uten private aktører.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av forutsigbare rammevilkår for de private barnehagene. Disse medlemmer vil videre påpeke at direktoratet allerede fører tilsyn med økonomiske forhold i private barnehager, og at statsråden i sitt svarbrev til komiteen skriver at det følger av forarbeidene til bestemmelsene i barnehageloven at tilsynet bygger på risikovurdering og stikkprøvekontroll. Disse medlemmer mener derfor tilsynsbehovet er godt ivarettatt slik det er i dag.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil videre påpeke at den private eiendomsretten er en bærebjelke i ethvert liberalt, demokratisk samfunn. I Norge er det fullt tillatt å kjøpe og selge eiendom, og private aktører må få lov til å organisere sin virksomhet på den måten de finner best, så lenge dette ikke fører til økte utgifter for skattebetalerne. Barnehagekonserner som har skilt ut og solgt eiendommer til utenlandske eiere, trenger ikke å forfølges av myndighetene, og dette medlem går derfor imot også dette forslaget.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti deler fullt ut forslagsstillernes bekymring for at midler fra felleskapet ikke kun sikrer gode barnehager, men går til profitt for store konsern. Derfor er tilstrekkelig tilsyn helt avgjørende og må prioriteres høyt fra Utdanningsdirektoratets side. Dessverre, som statsråd Kari Nessa Nordtun understreker i sitt svar, så har ikke direktoratet hjemmel til å føre tilsyn med pengestrømmene i konsern som eier barnehager i Norge. Dette kan ikke oppfattes som annet enn en svakhet i regelverket, og noe som burde bekymre regjeringen. Det vises til at man foretar risikovurderinger, noe Sosialistisk Venstreparti er usikre på om er tilstrekkelig gitt den utviklingen vi har hatt på feltet de siste årene.

Dette medlem registrerer at statsråden jobber med å gi det nasjonale tilsynet flere virkemidler for å sikre et bedre system og forventer at man da også ser på hvilke forbedringer og prioriteringer som må til for å kontrollere barnehagekonsern.

Dette medlem vil trekke frem høringsuttalelsen fra KS, som understreker at man må sikre at de 25 mrd. kronene som kommunene utbetaler til private barnehager, disponeres til formålet. KS støtter representantforslagene. Utdanningsforbundet er også positive, og er opptatt av at det gis rammevilkår som gjør tilsyn med dette omfanget mulig, slik at også salg og eiendomsformidling blir en del av tilsynet. Det kan også nevnes at PBL er prinsipielt positive, da sektoren selv er opptatt av å styrke kvaliteten på tilsynet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt har merket seg høringsinnspillene, også det som påpeker upresis begrepsbruk, men kan bekrefte at «barnehager på konsernnivå» sikter til de private barnehagenes morselskaper. Videre merker disse medlemmer seg særlig støtten fra KS, som talerør for kommunene som faktisk utbetaler tilskudd til private barnehager, og er helt avhengige av at midlene går dit de skal, og at systemet har legitimitet. KS påpeker at tilsyn er særlig krevende i saker knyttet til eiendomssalg- og overføringer.

Statsråden henviser i sin vurdering til at Udir foretar risikovurderinger for å avgjøre hvilke barnehager det føres tilsyn med. Disse medlemmer har forståelse for at det er nødvendig å gjøre et utvalg, men vil igjen henviser til at tilsynssakene brukt som eksempel i forslagsteksten peker direkte mot praksiser i barnehagenes morselskaper. Det er snakk om ulike metoder for å trekke tilskuddsmidler ut av barnehagedriften på, som har det til felles at de er identiske på tvers av de enkelte barnehagene. Det vil være riktigere og langt mer ressurseffektivt å føre tilsyn med morselskapene, som faktisk står bak praksisene som avdekkes.

Stortinget vil i løpet av det neste året behandle omfattende endringer i barnehageloven. Det sentrale økonomiske tilsynet for private barnehager har kun eksistert siden 2022, og har så langt levert viktig ny informasjon om reguleringsmessige svakheter i den private barnehagesektoren. Disse medlemmer mener det er viktig at offentligheten får mest mulig relevant informasjon før stortinget setter i gang med å forhandle om endringer i regelverket.

Disse medlemmer fremmer med dette følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig sikre at Udir kan føre økonomisk tilsyn med private barnehagers morselskaper.»

«Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig sørge for at det sikres og prioriteres ressurser til å føre økonomisk tilsyn med barnehagekonserner som har skilt ut og solgt eiendommer til utenlandske eiere.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig sikre at Udir kan føre økonomisk tilsyn med private barnehagers morselskaper.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig sørge for at det sikres og prioriteres ressurser til å føre økonomisk tilsyn med barnehagekonserner som har skilt ut og solgt eiendommer til utenlandske eiere.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:138 (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt og Tobias Drevland Lund om å føre økonomisk tilsyn med kommersielle barnehagekjeder på konsernnivå – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 7. mai 2024

Hege Bae Nyholt

leder

Grete Wold

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/2169-

17. april 2024

Representantforslag 138 S (2023-2024)

Jeg viser til brev fra Stortingets utdannings- og forskningskomité der det bes om min vurdering av representantforslag nr. 138 S (2023-2024) fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt og Tobias Drevland Lund, om å føre økonomisk tilsyn med kommersielle barnehagekjeder på konsernnivå. Representantenes forslag er:

- 1. Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig sikre at UDIR fører økonomisk tilsyn med private barnehager på konsernnivå.*
- 2. Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig sørge for at det sikres og prioriteres ressurser til å føre økonomisk tilsyn med barnehagekonserner som har skilt ut og solgt eiendommer til utenlandske eiere.*

Ansvar for å føre økonomisk tilsyn med private barnehager ble overført fra kommunene til Utdanningsdirektoratet for litt over to år siden, i januar 2022. Utdanningsdirektoratet har hjemmel til å føre tilsyn med at private barnehager oppfyller kravene i barnehageloven kapittel V om bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling. Utdanningsdirektoratet har ikke hjemmel til å føre tilsyn med pengestrømmene i konsernet som eier barnehagene.

Som tilsynsmyndighet har Utdanningsdirektoratet ansvaret for å føre tilsyn med at bestemmelsene i barnehageloven om bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling i private barnehager er oppfylt. Direktoratet gjennomfører tilsyn på uavhengig grunnlag, og det er opp til dem som tilsynsmyndighet å vurdere gjennomføring av tilsyn ut fra en konkret

risikovurdering. Slik risikovurderinger gjennomføres gjennomføres fortløpende, og disse danner grunnlag for hvordan tilsynsressursene disponeres.

Jeg viser til at Utdanningsdirektoratet årlig utarbeider en oppsummering av økonomisk tilsyn med private barnehager. Oppsummeringen publiseres på [Udir.no](https://udir.no) og gjør bl.a. rede for risikovurderinger i forbindelse med valg av tilsynsteam og tilsynsobjekter. Oppsummeringen av økonomiske tilsyn for 2023 publiseres i løpet av våren 2024.

Jeg mener direktoratet fører tilsyn med økonomiske forhold i private barnehager i samsvar med Stortingets forutsetning. Det følger av forarbeidene til bestemmelsene i barnehageloven at tilsynet bygger på risikovurdering og stikkprøvekontroll. I Prop. 96 L 2019–2020 skrev Kunnskapsdepartementet blant annet at *«Departementet legger til grunn at det nasjonale økonomitilsynet skal være basert på risikovurderinger og eventuelle stikkprøver. Departementet legger videre til grunn at det må utvikles rapporteringsløsninger som tilrettelegger for risikobasert kontroll og tilsyn. I dimensjoneringen av det økonomiske tilsynet med de private barnehagene, må risikoen for lovbrudd, og dermed behovet for tilsyn, avveies mot omfang, vesentlighet og risiko samt hvilken ressursbelastning tilsynet utløser både for forvaltningen og barnehagene.»*

I representantforslaget vises det konkret til tre tilsynssaker i barnehager som er en del av barnehagekjeden Læringsverkstedet. Jeg gjør for ordens skyld oppmerksom på at Utdanningsdirektoratet kun har sendt ut varsler om mulige tilbakebetalingskrav i noen av sakene som omtales. Jeg viser også til at eventuelle vedtak som fattes av Utdanningsdirektoratet i tilsynssaker kan påklages av barnehagen. I så fall vil sakene bli behandlet av Kunnskapsdepartementet som klageinstans. Det er følgelig ikke mulig for meg å kommentere disse enkeltsakene. Jeg vil imidlertid peke på at erfaringer fra tidligere gjennomførte tilsyn, er noe av det tilsynsmyndigheten bygger sine risikovurderinger på i valget av hvilke barnehager de skal føre tilsyn med.

Min vurdering er at Utdanningsdirektoratet som tilsynsmyndighet både besitter kompetansen og forutsetningene for å utføre gode risikovurderinger i tilsynsarbeidet. Dette danner igjen et solid grunnlag for hvordan tilsynsressursene bør disponeres. Jeg mener at det verken er nødvendig eller riktig at regjeringen eller departementet skal avgjøre hvilke barnehager det skal føres tilsyn med, eller hvordan direktoratet skal prioritere sine ressurser i dette tilsynsarbeidet.

Jeg vil avslutningsvis også vise til våre forslag til endringer i barnehageloven, som har vært på høring. Regjeringen er opptatt av å sikre at offentlige tilskudd og foreldrebetaling går til barnehagedrift for det beste for barna. Forslagene skal bidra til at offentlige tilskudd og foreldrebetaling går til barnehagedrift og stimulere til mangfold og kvalitetsutvikling over tid.

Det er blant annet foreslått å gi både kommunene og det nasjonale tilsynet flere virkemidler for å sikre et enda mer effektivt tilsynssystem som legger godt til rette for god etterlevelse av regelverket i barnehagesektoren.

Med hilsen

Kari Nessa Nordtun

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådens signatur

